

2013

GRAS GIDS

Turfgrass
Guide

Sport • Gazon • Recreatie • Berm en dijk • Golfgreen
Sport • Lawns • Landscaping • Road verges and dikes • Golfgreen

Grasgids

Grassen voor sport, gazon, recreatie, berm, dijk en golfgreen

2013

Grasgids

De Grasgids is een leidraad voor de toepassing van grasrassen en -mengsels voor sport, gazon, recreatie, berm, dijk en golfgreen. Voor de Grasgids is gebruik gemaakt van gegevens uit vergelijkend rassenonderzoek uitgevoerd bij Praktijkonderzoek Plant & Omgeving te Lelystad. De Grasgids wordt uitgegeven door NWST NeWSTories BV onder verantwoordelijkheid van Plantum.

De Grasgids verschijnt jaarlijks in het vierde kwartaal.

Uitgeverij

NWST NeWSTories bv
Postbus 569
6500 AN Nijmegen
Tel: 024 3602454
Fax: 024 3602464
Mail: info@nwst.nl
www.grasgids.nl

Losse exemplaren

€12,50 per stuk (incl. btw en excl. verzendkosten)

Abonnementen

De Grasgids wordt dit jaar gratis verspreid onder abonnees van de vakbladen Greenkeeper en Fieldmanager

Ondanks alle zorgvuldigheid, is (zijn) auteur(s) noch uitgever aansprakelijk voor welke schade dan ook, verband houdende met eventuele onjuistheden in deze uitgave.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van boekdruk, foto-offset, fotokopie, microfilm of welke andere methode dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Plantum.

ISBN/EAN: 978-90-79720-06-4
Titel: Grasgids 2013

Copyright 2012, Plantum

Grasgids inhoud

	Pagina
1. Grasgids (Turfgrass Guide)	5
2. Grassoorten (Turfgrass species)	7
3. Grasmengsels (Grass seed mixtures)	11
3.1 Oranjebandmengsel® (Oranjeband mixture)	11
3.2 Toepassing en samenstelling (Amenity use and composition)	11
3.3 Sport (Sportfields)	12
3.4 Gazon (Lawns)	13
3.5 Recreatie (Recreation fields)	14
3.6 Berm (Road verges)	15
3.7 Dijk (Dikes)	15
3.8 Golfgreen (Golfgreens)	16
4. Grasrassen (Turfgrass cultivars)	17
4.1 Toepassing en beoordeling (Amenity use and evaluating)	17
4.2 Ziekten (Diseases)	19
4.3 Grasrassen voor Sport (Turfgrass cultivars for sports fields)	21
4.4 Grasrassen voor Gazon (Turfgrass cultivars for lawns)	23
5. Kwekers en vertegenwoordigers Grasgidsrassen (Dutch agents/breeders of the Turfgrass Guide cultivars)	29
Appendix (English commentary and translation of terms)	34

1. Grasgids

Een natuurlijke grasmat is gezond en veilig voor de gebruikers en het is ideaal voor het milieu. Door voortdurende innovatie en vernieuwing bieden de kweekbedrijven natuurlijke grasoplossingen voor verschillende toepassingsgebieden en omstandigheden. Ook voor niet-ideale omstandigheden zoals schaduw, intensieve betreding en onvoldoende luchtcirculatie zijn geschikte rassen en mengsels beschikbaar. Door nieuwe ontwikkelingen in grasveldaanleg, drainage, voedingsprogramma's en expertise op het gebied van onderhoud kunnen natuurlijke grasmatten gemakkelijk aangebracht en onderhouden worden. Kortom: de keuze voor een natuurlijke grasmat is de beste lange termijn oplossing!

Cultuur-en gebruikswaardeonderzoek

Ieder jaar wordt het Cultuur- en Gebruikswaarde Onderzoek Grasrassen uitgevoerd. De resultaten hiervan worden jaarlijks door Plantum in de Grasgids gepubliceerd.

In de Grasgids zijn de grasrassen en -mengsels gerangschikt naar de volgende toepassingsgebieden:

- Sport
- Gazon
- Recreatie
- Berm en Dijk
- Golfgreen

De grondslag van de Grasgids is het Cultuur- en Gebruikswaarde Onderzoek Grasrassen. Dit onderzoek naar de kwaliteit van grasrassen valt onder de verantwoordelijkheid van Plantum. In dit onderzoek worden de nieuw ontwikkelde grasrassen vergeleken met de reeds opgenomen rassen in de Grasgids. Een grasras wordt in de Grasgids vermeld als aangetoond is dat de kwaliteit van dit nieuwe grasras gelijk is aan, of beter is dan de gemiddelde kwaliteit van het bestaande assortiment, binnen de soort.

Leeswijzer

Een beschrijving van de grassoorten en hun geschiktheid voor de aangegeven toepassingsgebieden wordt gegeven in hoofdstuk 2. De inzaai van grasvelden vindt doorgaans plaats met mengsels die bestaan uit verschillende grassoorten. Per toepassingsgebied staan in hoofdstuk 3 de aanbevolen mengsels beschreven. In hoofdstuk 4 zijn de grasrassen per toepassingsgebied opgenomen.

Het merk Oranjabandmengsel® is in 2000 geïntroduceerd, dit is een kwaliteitsaanduiding van de gezamenlijke Nederlandse graszaadbedrijven. Een toelichting op het merk Oranjabandmengsel® is gegeven in hoofdstuk 3.1.

Tot slot staan in hoofdstuk 5 de Nederlandse vertegenwoordigers/kwekers weergegeven van de grasrassen uit de Grasgids.

Alle informatie uit deze Grasgids is ook te vinden op www.grasgids.nl

2. Grassoorten

Grassoorten hebben verschillende eigenschappen die ze meer of minder geschikt maken voor bepaalde toepassingsgebieden. De keuze van een grasoort voor een toepassingsgebied is afhankelijk van de eisen die de gebruiker eraan stelt.

In de tabel is een overzicht gegeven van de in de Grasgids vermelde grassoorten en hun geschiktheid voor de toepassingsgebieden. De waardering is weergegeven in cijfers van 1 t/m 10. Een hoog cijfer duidt op een betere geschiktheid voor het toepassingsgebied of een hoge waardering van de betreffende eigenschap.

Doorgaans worden diverse grassoorten tegelijkertijd toegepast in een mengsel. Voor de samenstelling van de mengsels voor de verschillende toepassingsgebieden wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Tabel 2.1 Overzicht verschillende grassoorten, toepassingsgebieden en eigenschappen.

	Toepassingsgebieden					Eigenschappen								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Sport	Gazon	Recreatie	Berm en Dijk	Golfgreen	1000 korrelgewicht (g)	Opkomstnelheid	Bespelings tolerantie	Zoedichtheid	Traagheid van groei	Tolerantie kort maaien	Droogtetolerantie	Wintervastheid	Schaduw tolerantie
a. Engels raaigras	9	7	8	6	4	1.7	7	9	8	4	6	7	6	4
b. Veldbeemdgras	8	8	8	7	5	0.3	2	8	9	7	6	8	10	5
c. Gewoon roodzwengras	6	9	8	8	9	1.0	4	6	9	6	8	8	8	8
d. Roodzwengras met fijne uitlopers	6	9	8	9	9	1.0	4	6	9	6	8	8	8	8
e. Roodzwengras met forse uitlopers	5	7	7	9	7	1.2	5	5	8	6	7	7	9	8
f. Hardzwengras	4	7	7	9	6	0.9	3	5	8	8	7	8	8	6
g. Gewoon schapegras	4	7	6	9	6	0.3	2	5	8	8	7	9	7	7
h. Gewoon struisgras	4	8	7	8	10	0.07	2	5	10	8	9	8	9	6
i. Wit struisgras	4	7	6	7	10	0.06	2	4	10	8	10	8	9	5

See page 35 for the translation of terms

Engels raaigras (*Lolium perenne*)

Engels raaigras heeft een vlotte aanslag en opkomst en is goed bestand tegen betreding. Het is een vrij snelgroeende soort en vormt een dichte zode. Deze eigenschappen maken Engels raaigras geschikt voor toepassing in sportvelden, speelgazons en recreatieterreinen. Regelmatig en niet te kort maaien wordt goed verdragen. Onder natte omstandigheden kan Engels raaigras zich vaak moeilijk handhaven. Dit komt door de concurrentie van straatgras en ruwbeemdgras en door meer kans op vorstschade en het optreden van voetrot. Het vraagt voor een mooie dichte zode een geregelde stikstofbemesting en behoudt dan tijdens droogte veelal lang een groene kleur. De rassen van het Engels raaigras die voor sportvelden worden aanbevolen, zijn goed bestand tegen bespeling en zijn wintervast. Het optreden van ziekten kan de zodedichtheid nadelig beïnvloeden. Door het beperken van de stikstofbemesting zal er meer kroonroest en rooddraad optreden. Voetrot zal in dit geval minder voorkomen. Rooddraad geeft op sportvelden doorgaans weinig problemen.

Veldbeemdgras (*Poa pratensis*)

Veldbeemdgras vormt ondergrondse uitlopers en is droogtetolerant en goed wintervast. Ook wordt bespeling en frequent en niet te kort maaien meestal goed verdragen. Veldbeemdgras kan vrij vatbaar zijn voor bladvlekkenziekte. Bij vatbare rassen kan door aantasting het aandeel veldbeemdgras in het grasbestand teruglopen, vooral bij bespeling. Veldbeemdgras wordt gebruikt voor de inzaai van sportvelden, speelgazons, recreatieterreinen en boomgaarden. Voor sportvelden zijn in de eerste plaats de bespelingstolerantie en de standvastigheid van belang. Verder is een goede resistentie tegen bladvlekkenziekte gewenst. Voor speelgazons zijn standvastigheid, een groene winterkleur en fijnheid van blad belangrijk. De opkomst en de eerste ontwikkeling van veldbeemdgras zijn zeer traag. Het kan daarom in het begin moeilijk concurreren met ongewenste grassen als straatgras en onkruiden.

Roodzwenkgras (*Festuca rubra*)

Het rassenassortiment van roodzwenkgras is ingedeeld in drie groepen: gewoon roodzwenkgras, roodzwenkgras met fijne uitlopers en roodzwenkgras met forse uitlopers. Roodzwenkgras groeit zeer goed op kleigrond en kan bij een matige stikstofvoorziening struisgras in een mengsel verdringen. Ook op een droge, arme zandgrond kan roodzwenkgras overheersen. Verdraagt schaduw vrij goed. Bij droogte loopt de kleur terug, maar het herstel is meestal vlot. Bij langdurige droogte kan aantasting door voetrot ontstaan. De rassen zijn in verschillende mate vatbaar voor rooddraad en voetrot.

De rassen van gewoon roodzwenkgras en roodzwenkgras met fijne uitlopers zijn zeer geschikt voor toepassing in siergazons en op golfgreens. Roodzwenkgras met forse uitlopers is zeer geschikt voor de inzaai van extensief beheerde grasvelden zoals bermen.

Hardzwenkgras (*Festuca ovina*, subsp. *duriuscula* of *longifolia*)

Hardzwenkgras is een droogtetolerante soort. Door veredeling zijn rassen ontstaan die zeer geschikt zijn voor bermen en vooral op drogere grond ook voor gazons in aanmerking kunnen komen. De rassen van hardzwenkgras kunnen goed concurreren onder droge omstandigheden bij een matige stikstofvoorziening. Op goed vochthoudende grond met een goede stikstofbemesting is het concurrentievermogen slechts matig. De rassen zijn over het algemeen vrij weinig vatbaar voor rooddraad.

Gewoon schapegras (*Festuca ovina*, subsp. *vulgaris*)

Gewoon schapegras is een zeer droogtetolerante soort. De soort is geschikt voor extensieve groeiomstandigheden. Door selectie zijn rassen ontstaan die ook in aanmerking komen voor het gebruik in gazons en extensief beheerde grasvelden. Gewoon schapegras is zeer fijnbladig en groeit traag.

Gewoon struisgras (*Agrostis capillaris*, syn. *Agrostis tenuis*)

Gewoon struisgras vormt zowel bovengrondse als ondergrondse uitlopers. De rassen zijn uitstekend geschikt voor de aanleg van siergazons, omdat ze kort maaien zeer goed verdragen, een zeer dichte zode vormen en een groot herstellingsvermogen hebben. Struisgras is geschikt voor golfgreens. Bij een goede stikstofvoorziening zal gewoon struisgras andere soorten in een mengsel verdringen. Gewoon struisgras is gevoelig voor winterbetreding. De rassen zijn in verschillende mate vatbaar voor voetrot.

Wit struisgras (*Agrostis stolonifera*)

Wit struisgras vormt lange bovengrondse uitlopers (stolonen), waardoor een dichte, soms wat viltige zode kan ontstaan. De soort kan onder gazonomstandigheden droogte goed verdragen. In Nederland wordt de soort vrijwel uitsluitend in golfgreens gebruikt. Wit struisgras kan vrij gevoelig zijn voor voetrot.

3. Grasmengsels

3.1 | Oranjebandmengsels®

Met ingang van januari 2000 is het merk Oranjebandmengsel® voor graszaadmengsels geïntroduceerd. Deze kwaliteitsaanduiding is een initiatief van de gezamenlijke Nederlandse kwekers/vertegenwoordigers van graszaden en is van toepassing op graszaadmengsels voor de toepassingen sport, gazon, recreatie, berm en dijk en golfgreens.

Graszaadmengsels met het merk Oranjebandmengsel® zijn uitsluitend samengesteld uit rassen die opgenomen zijn in de Grasgids. Deze rassen dienen bovendien voor hetzelfde toepassingsgebied als waarvoor het mengsel wordt samengesteld, in de Grasgids te zijn opgenomen. Graszaadmengsels die de kwaliteitsaanduiding Oranjebandmengsel® dragen zijn herkenbaar aan het beeldmerk van Oranjebandmengsel® op de verpakking.

De Nederlandse Algemene Keuringsdienst (NAK) controleert de samenstelling van het mengsel en de rassen in het mengsel. Is aan de kwaliteitseisen voldaan dan wordt op het NAK-label het toepassingsgebied en Oranjebandmengsel® vermeld. Bijvoorbeeld het Grasgidsmengsel SV 7 bestaat voor 75% uit Engels raaigras (Sport) en 25% Veldbeemdgras (Sport). De rassen die in dit mengsel worden gebruikt moeten zijn toegelaten op het toepassingsgebied 'grasrassen voor sport'. Indien aan deze voorwaarde is voldaan mag dit mengsel SV 7 worden genoemd en het merk Oranjebandmengsel®-Sport dragen.

Het voordeel voor de consument is dat men zekerheid heeft omtrent de samenstelling en kwaliteit van de graszaadmengsels. De rassen zijn onderzocht en de kwaliteit van het graszaad voldoet aan de allerhoogste normen. Door gebruik te maken van het merk Oranjebandmengsel® wordt de kwaliteit gewaarborgd.

3.2 | Toepassing en samenstelling

Grasvelden worden aangelegd voor verschillende toepassingsgebieden, op zeer uiteenlopende grondsoorten en onder diverse omstandigheden. Ook de behandeling en bemesting van grasvelden zijn zeer verschillend, terwijl er ook binnen een grasveld grote verschillen kunnen bestaan in bijvoorbeeld het gebruik en de beschaduwing. Het is daarom gewenst niet één soort te gebruiken, maar een mengsel van enkele soorten. Een mengsel geeft een grotere kans op een goed grasveld door een groter aanpassingsvermogen en minder schade als gevolg van ziekten.

Voor de te onderscheiden toepassingsgebieden zijn verschillende mengsels ontwikkeld, aangepast aan de groei- en gebruiksomstandigheden. In het navolgende staan per toepassingsgebied de standaardmengsels weergegeven. Dit zijn de SV-, R-, B-, en D-mengsels. Een mengsel krijgt de aanduiding Grasgidsmengsel als de soortsaamenstelling van het mengsel overeen komt met het betreffende standaardmengsel en het daarnaast rassen bevat die zijn opgenomen in de Grasgids. De vermelding van het ras dient voor te komen in de Grasgids, zoals dat achter de soortnaam in het mengseloverzicht is vermeld.

3.3 | Sport

Met sportvelden worden terreinen bedoeld die bestemd zijn voor veldsporten, zoals voetbal, hockey en korfbal. Op deze velden wordt meestal ook in de winter veelvuldig gespeeld. Voor sportvelden is een stevige zode en een vlak speelveld gewenst. Grassoorten die een dichte zode vormen, intensief bespelen verdragen en tevens goed wintervast en standvastig zijn, moeten een voorname plaats in de mengsels innemen.

Tabel 3.3.1 Mengsels voor Sport

Mengselaanduiding	SV 7	SV 8
Geschiktheid voor:		
Winterbespeling	Zeer Goed	Zeer Goed
Zomerbespeling	Zeer Goed	Zeer Goed
Samenstelling:		
Engels raaigras (Sport)	75 %	50 %
Veldbeemdgras (Sport)	25 %	50 %
Zaaizaadhoeveelheid bij inzaai kg/veld	200 - 250	200 - 250
Zaaizaadhoeveelheid bij doorzaai in kg/veld	100 - 125	100 - 125

Meer zaaizaad: sportveld eerder bespeelbaar

Het bekende Engels onderzoeksinstituut STRI te Bingley heeft proeven uitgevoerd met verschillende zaaizaadhoeveelheden per sportveld. Het effect van de zaaidichtheid per sportveld op de zodedichtheid en bespeelbaarheid is gemeten. De proefperiode bedroeg tien maanden, een vol speelseizoen. De resultaten tonen overduidelijk aan dat het gebruik van meer zaaizaad per veld (boven de 250 kg) sneller een beter bespeelbare mat oplevert. Tijdens de vestigingsfase van het gras was er al een duidelijk verband tussen zaaidichtheid en snelheid zodevorming. Onkruiden kregen minder kans om zich te vestigen en het veld was weer eerder bespeelbaar. Deze resultaten komen overeen met de positieve ervaringen van fieldmanagers uit de premier league. Hier gaat men wel tot 350 à 400 kg graszaad per veld.

Conclusie

Het gebruik van meer zaaizaad (meer dan 250 kg) tijdens of bij het inzaaien van een sportveld geeft een snellere aanslag met als gevolg een eerder bespeelbaar veld.

Stem mengsel af op gebruiksdoel

Als in het voorjaar wordt ingezaaid en het veld binnen drie maanden al in gebruik wordt genomen, hebben mengsels met een hoog aandeel Engels raaigras de voorkeur vanwege de snelle opkomst en vestiging van deze soort. De nazomer is vaak de beste tijd voor inzaai van mengsels met een hoog aandeel veldbeemdgras (SV 8), omdat de temperatuur dan nog voldoende hoog is en de vochtvoorziening minder snel een probleem vormt. Het zich traag vestigende veldbeemdgras krijgt dan de beste kans om zich te vestigen. Een behoorlijk aandeel veldbeemdgras in het bestand geeft een dichte en vlakke grasmatten. Het doorzaaien van de kaalgespeelde en open gedeelten is op de meeste sportvelden elk voorjaar een van de

belangrijkste onderhoudsmaatregelen om bij aanvang van het volgende speelseizoen weer over een goed bespeelbare grasmat te kunnen beschikken. Hiervoor komen het mengsel SV 7 of een mengsel van verschillende rassen Engels raaigras het meest in aanmerking.

3.4 | Gazon

Voor gazons wordt een onderscheid gemaakt in mengsels voor speel- en siergazons. Voor een gazonmengsel zijn van belang: bespelingstolerantie, de standvastigheid, zodedichtheid, het groen blijven zowel in de zomer als in de winter, de resistentie tegen ziekten en de fijnheid van blad.

Mengsels voor speelgazons worden gebruikt daar waar het gras sterk moet zijn vanwege intensief gebruik. Bij siergazons is het sierlijk uiterlijk van het gazon belangrijker. Siergazon mengsels worden gezaaid daar waar het gazon extensief gebruikt wordt.

Speelgazon

Graszaadmengsels voor speelgazons zijn hoofdzakelijk samengesteld uit de grassoorten Engels raaigras, veldbeemdgras en roodzwenkgras. De gewenste verhoudingen van de grassoorten in de verschillende speelgazon mengsels hangen onder meer af van de heersende omstandigheden zoals vochtvoorziening en bemestingsniveau en de gewenste snelheid van vestigen. Voor het doorzaaien van een speelgazon met open plaatsen heeft een mengsel met een groot aandeel Engels raaigras de voorkeur vanwege de snelle vestiging en het goede concurrentievermogen. Voor een goede groei van Engels raaigras is een geregelde stikstofbemesting noodzakelijk.

Siergazon

In tegenstelling tot speelgazons bevatten siergazons geen Engels raaigras. Graszaadmengsels voor siergazons zijn hoofdzakelijk samengesteld uit de grassoorten roodzwenkgras, veldbeemdgras, hardzwenkgras en struisgras.

Siergazons vormen een fijne en dichte zode. Siergazons verdragen enige zomerbetreding vrij goed, maar winterbetreding matig. Zowel struisgras als roodzwenkgras met uitlopers kunnen opgevallene plaatsen weer opvullen. Op zandgrond met een goede vocht- en stikstofvoorziening zal in siergazons het struisgras gaan overheersen. Op arme, droge zandgrond met weinig of geen stikstofbemesting of onder bomen komt na inzaai van dit mengsel het roodzwenkgras sterker naar voren.

Voor traaggroeiende gazons wordt een mengsel met gewoon schapegras aangeraden. Voor een schaduwgazon wordt geadviseerd wat hoger te maaien. De inzaaiperiode van gazonmengsels is vanaf eind maart tot en met begin september.

Bij een optimaal bemestingsniveau, een goed maairegime en een goede vochtvoorziening blijft het gazon evenwichtig van samenstelling en garandeert het vele jaren plezier. Bij suboptimaal of verwaarloosd onderhoud zal de ene of de andere grasoort gaan overheersen, met een teruglopende gazonkwaliteit als gevolg.

3.5 | Recreatie

Met recreatieterreinen worden grasvelden op kampeertreinen en dagcampings bedoeld. Naast de recreatieterreinen zijn er grasvelden waarvan de sierwaarde van ondergeschikt belang is. Dit kunnen bijvoorbeeld speelweiden, trapveldjes of zonneweiden zijn.

Het meest kenmerkende van deze terreinen is dat zij hoofdzakelijk in de zomer gebruikt worden. In de herfst en winter kan herstel van de door het gebruik veroorzaakte schade optreden. Tegen een langdurige bedekking, door bijvoorbeeld tenten, is geen enkele grassoort bestand. Soorten met ondergrondse uitlopers zoals roodzwenkgras met fijne of forse uitlopers en veldbeemdgras kunnen echter na enkele weken bedekking toch weer spruiten vormen uit de niet afgestorven uitlopers.

Tabel 3.5.1 Mengsel voor Recreatie

Mengselaanduiding	R 1
Samenstelling:	
Engels raaigras (Sport of Gazon)	20 %
Veldbeemdgras (Sport of Gazon)	25 %
Gewoon roodzwenkgras (Gazon)	10 %
Roodzwenkgras met fijne of forse uitlopers (Gazon)	20 %
Hardzwenkgras of schapegras (Gazon)	20 %
Gewoon struisgras (Gazon)	5 %
Zaaizaadhoeveelheid in kg/ha	200 - 250

Op grasvelden waarvan het gebruik, de bodemgesteldheid, de vochtvoorziening of het onderhoud kunnen variëren of onvoldoende bekend zijn, kan men het veelzijdige mengsel R 1 inzaaien.

Dit mengsel heeft door het aandeel Engels raaigras een vrij vlotte aanslag. Bij veel betreden en geregeld maaien op 3 -5 cm zullen bij goede groeiomstandigheden Engels raaigras en veldbeemdgras meer naar voren komen. De laatste vooral onder drogere omstandigheden. Bij weinig of niet betreden zal afhankelijk van de grondsoort en de bemesting gewoon struisgras of roodzwenkgras gaan domineren. Op arme of droge grond zullen hardzwenkgras en schapegras meer kans krijgen. Weinig maaien wordt het beste verdragen door roodzwenkgras en veldbeemdgras.

3.6 | Berm

Bij de samenstelling van een mengsel voor bermen moet rekening gehouden worden met de volgende eisen: de ingezaaide grassen dienen zich betrekkelijk snel te vestigen, goed standvastig te zijn, een sterke zode te vormen en snel opgevallene plaatsen weer te vullen. Belangrijk is dat het mengsel traag groeit om de hoeveelheid maaisel te beperken.

Tabel 3.6.1 Mengsel voor Berm

Mengselaanduiding	B 3
Samenstelling:	
Roodzwenkgras met fijne of forse uitlopers (Gazon)	30 %
Gewoon roodzwenkgras (Gazon)	20 %
Schapegras of hardzwenkgras (Gazon)	45 %
Gewoon struisgras (Gazon) *	5 %
Zaaizaadhoeveelheid in kg/ha	100 - 125

* Het aandeel gewoon struisgras mag in het B 3-mengsel vervangen worden door Highland Bent.

3.7 | Dijk

Voor zeedijken is een dichte, goed wintervaste grasmatten gewenst voor bescherming tegen overslaand water en zware regenval. Goede zodevormers moeten daarom een belangrijke plaats in het bestand innemen. Omdat de vochtvoorziening op dijken niet altijd optimaal is, zijn droogte-tolerante soorten als roodzwenkgras en veldbeemdgras in de mengsels opgenomen.

Tabel 3.7.1 Mengsels voor Dijk

Mengselaanduiding	D 1	D 2
Samenstelling:		
Engels raaigras (laat doorschietend) (Rassenlijst 2013)*	40 %	
Engels raaigras (Sport of Gazon)		10 %
Veldbeemdgras (Sport of Gazon)	25 %	30 %
Roodzwenkgras met fijne uitlopers (Gazon)	15 %	30 %
Roodzwenkgras met forse uitlopers (Gazon)	10 %	30 %
Witte cultuurklaver (Rassenlijst 2013)*	10 %	
Zaaizaadhoeveelheid in kg/ha	100 - 125	100 - 125

* De rassen dienen vermeld te zijn in de Aanbevelende Rassenlijst 2013.

Het mengsel D 1 is bestemd voor dijken die beweid of gehooïd worden. Het bevat vrij veel Engels raaigras (laat doorschietend) en ook witte cultuurklaver. Deze soorten die voor landbouwdoeleinden (voedergewassen) worden toegepast, staan niet in de Grasgids beschreven. Hiervoor wordt verwezen naar de Aanbevelende Rassenlijst 2013 editie Veehouderij.

Het mengsel D 2 is bestemd voor zogenaamde maaidijken die een aantal keren per jaar tamelijk kort gemaaid worden en weinig bemesting krijgen. Het mengsel bevat een laag percentage Engels raaigras, deze soort is bedoeld om een snelle opkomst en grondbedekking te krijgen. Door de geringe bemesting zal het aandeel Engels raaigras spoedig verdrongen worden door andere roodzwenkgras.

3.8 | Golfgreen

Voor de green is een zeer vlakke en dichte grasmat een vereiste en moet de mat bijna dagelijks maaien op 4 -6 mm kunnen verdragen. De grassoorten roodzwenkgras (gewoon en met fijne uitlopers) en struisgras (gewoon) die beschreven zijn in hoofdstuk 4.4 komen hiervoor in aanmerking. Om het zwakke en niet gewenste straatgras of *Poa annua* in de green te weren, is een lagere pH (zuurgraad), droogte en een goede beluchting van belang.

Naast de golfgreen komen we op de golfbanen nog andere grasoppervlakten tegen zoals tee, fairway, rough en driving range. Voor deze grasoppervlakten staan geen aanbevolen grasrassen vermeld in de Grasgids.

Op de tee die het meest te lijden heeft door het gebruik, wordt hoofdzakelijk een mengsel gebruikt van veldbeemd- en roodzwenkgras (gewoon en met fijne uitlopers). Vanwege de snelle opkomst en prima bespelings tolerantie wordt (in toenemende mate) ook gebruik gemaakt van fijnbladige rassen Engels raaigras. De aanbevolen maaihoogte is 1,5 -2 cm.

De fairway beslaat het grootste deel van het speeloppervlak. Een mengsel van veldbeemd-, roodzwenk- (gewoon en met fijne uitlopers), hardzwenk- en gewoon struisgras volstaat. Voor een extensief onderhoudsregime wordt het veldbeemdgras uit het mengsel gelaten. De ideale maaihoogte ligt op 2 tot 2,5 cm.

De rough vormt de overgang tussen het functionele gras en de natuurlijke omgeving. Aangezien de rough slechts één- tot tweemaal per jaar wordt gemaaid, is het gebruik van extensief te beheren grassoorten aan te bevelen. Een mengsel van roodzwenk-, (gewoon en met fijne en forse uitlopers), hardzwenk- en/of schapegras (gewoon en fijnbladig) volstaat.

De driving range wordt het hele jaar rond gebruikt. Door het machinaal verzamelen van de golfballen worden hoge eisen gesteld aan de berijdbaarheid van de grasmat. Hiervoor komt een mengsel van Engels raai- en veldbeemdgras in aanmerking.

4. Grasrassen

4.1 | Toepassing en beoordeling

Grasrassen zijn naar de volgende toepassingsgebieden te onderscheiden:

- Sport
- Gazon

In de Grasgidstabellen zijn de grasrassen per soort vermeld die worden aanbevolen voor het gespecificeerde toepassingsgebied. Apart staan de nieuwe rassen vermeld die volgend jaar in de lijst van Grasgidsrassen zullen worden opgenomen.

De grasrassen zijn beoordeeld op de eigenschappen die voor de toepassing relevant zijn. In de tabellen staan deze eigenschappen weergegeven in volgorde van belangrijkheid. De rassen worden voor de eigenschappen beoordeeld met een waarderingscijfer van 1 t/m 10, waarbij een hoger cijfer een hogere waardering voor de betreffende eigenschap inhoudt. Opgemerkt dient te worden dat alleen binnen een soort de beoordelingen voor een eigenschap vergelijkbaar zijn.

In het volgende overzicht is een beschrijving gegeven van de eigenschappen die in de tabellen vermeld staan (afhankelijk van de soort en toepassing):

Bespelingstolerantie (Wear tolerance)

De bespelingstolerantie is de gemiddelde bezetting van het ras onder invloed van bespeling. Een hoge waardering voor deze eigenschap geeft een goede tolerantie van het ras tegen bespeling aan.

Zodedichtheid (Density)

De zodedichtheid is de bezetting van een ras onder gunstige groeiomstandigheden.

Standvastigheid (Persistency)

De standvastigheid is de mate waarin een ras zijn aanvankelijke zodedichtheid weet te behouden. Een ras met een hoge waardering voor standvastigheid behoudt zijn zodedichtheid onder invloed van het beheer en het gebruik en laat ongewenste soorten niet toe.

Herstellingsvermogen (Recovering ability)

Het herstellingsvermogen is de mate van herstel van de zodedichtheid. Een hoge waardering van het herstellingsvermogen duidt op een vlot herstel van de zodedichtheid na een bespelingsperiode.

Droogtetolerantie (Drought tolerance)

De droogtetolerantie is de mate waarin een ras zijn zodedichtheid weet te behouden na en tijdens een droogteperiode. Rassen zijn in verschillende mate gevoelig voor vochttekorten. Een hoge waardering duidt op een goede weerstand tegen een droge periode.

Ziekteresistentie (Disease tolerance)

De ziekteresistentie is de weerstand tegen het optreden van ziekten en de effecten van optredende ziekten. Een hoog cijfer betekent een grote weerstand tegen de betreffende ziekte.

Fijnheid van blad (Fineness of leaf)

De fijnheid van blad is gekarakteriseerd van zeer grof tot zeer fijn. In de tabellen wordt dit uitgedrukt door de cijfers van 2 t/m 10 waarbij 2 = zeer grof en 10 = zeer fijn.

Bladkleur (Genetic colour)

Dit is de kleur die waargenomen wordt gedurende het groeiseizoen onder goede groeiomstandigheden. Dit wordt uitgedrukt in: zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd).

Verkleuring (Discolouration)

Ten aanzien van de kleur is van belang het optreden van verkleuring. De verkleuring wordt of waargenomen van groen naar geel dan wel bruin. De verkleuring wordt in een waardeschaal uitgedrukt: zeer ernstig = 2; ernstig = 4; matig = 6; gering = 8; geen = 10. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen de verkleuring in de winter en de verkleuring bij droogte.

Traagheid van groei (Short growth)

De traagheid van groei wordt vastgesteld uit de lengteontwikkeling van de totale bladmassa. Hoe hoger de waardering, des te minder de gebruiker hoeft te maaien.

Maaibeeld (Cleanness of cutting)

Het cijfer voor maaibeeld geeft weer hoe mooi het gras afmaait. Rassen van Engels raaigras met een lager cijfer voor maaibeeld kunnen na het maaien rafelig blad vertonen. Naast de raskeuze draagt ook een goed afgestelde maaier bij aan een mooier maaibeeld.

4.2 | Ziekten

In het volgende overzicht is een korte beschrijving gegeven van de ziekten die in de tabellen genoemd worden. De verschillende grassoorten zijn in sterk verschillende mate vatbaar voor de te onderscheiden ziekten. In de beoordelingstabellen staan alleen de ziekten vermeld waar de soort vatbaar voor is.

Meeldauw (*Erisyphe graminis*)

Schimmelziekte. De bladeren zijn in meer of mindere mate bedekt met wit schimmelpluis, dit wordt later grijs van kleur. In dit schimmelpluis bevinden zich zwarte puntjes. De aangetaste bladeren sterven af. Meeldauw treedt vooral op bij hoge luchtvochtigheid.

Bladvlekkenziekte (*Drechslera poae*)

De ziekte kenmerkt zich door het verschijnen van kleine, waterige bruine vlekken op de bladeren die kunnen uitgroeien tot grotere vlekken of tot netvlekken. Eveneens treedt een vergeling van de bladpunten op. De ziekte manifesteert zich vooral in de herfst en het voorjaar, wanneer de groeiomstandigheden voor het gras niet optimaal zijn. Ook kan aantasting aan de bladschede of wortelhals optreden waardoor planten kunnen wegvallen.

Voetrot (*Gerlachia nivalis*; *Fusarium* spp.)

Deze schimmel komt geregeld in Nederland voor en kan bij ernstige aantasting grote schade doen ontstaan. De eerste symptomen bestaan vaak uit kleine plekken die nat en geelbruin tot donkerbruin gekleurd zijn, deze kunnen zich snel uitbreiden. Aan de randen kan een zone met wit schimmel te zien zijn. De schimmel kan zich onder sneeuw uitbreiden, waarbij de schade pas zichtbaar wordt als de sneeuw verdwenen is. Hoewel de schimmel zich meestal manifesteert van herfst tot voorjaar, kan ook in de rest van het jaar aantasting optreden, bijvoorbeeld tijdens een natte, warme zomer.

Bruine-vlekkenroest (*Puccinia brachypodii*)

Manifesteert zich vooral bij veldbeemdgras. De aantasting kan vanaf april verspreid in het gewas optreden. Op de bladeren worden bruine, ronde sporenhoopjes gevormd. Bij ernstige aantasting zijn ook de bladschede, stengel en pluim aangetast.

Oranje-strepenroest (*Puccinia poarum*)

Deze ziekte komt eveneens voornamelijk voor bij veldbeemdgras. De aantasting komt pleksgevijs voor (mei/juni). Op de bladeren ontstaan strepen van oranje-rode sporenhoopjes. De schimmel kan ook de bladschede, stengel en pluim aantasten.

Kroonroest (*Puccinia coronata*)

Aantasting door kroonroest treedt meestal pas vanaf eind juni op tot in de herfst. Verspreid over het blad liggen oranje sporenhoopjes. De stengel en de bloeiwijze worden niet aangetast. Kroonroest komt voornamelijk voor bij Engels raaigras.

Rooddraad (*Laetisaria fuciformis*)

Het meest opvallende kenmerk van de schimmelziekte rooddraad is de aanwezigheid van roze tot roodgekleurde draden aan de bladhalmen van aangetaste bladhalmen. De aantasting treedt vooral op in zomer en herfst. Vooral roodzwenkgras kan door deze schimmelziekte worden aangetast.

4.3 | Grasrassen voor Sport

Tabel 4.3.1 Engels raaigras (Sport)

				Resistentie tegen	
Rasnaam	Bespelings- tolerantie	Herstellings vermogen	Stand- vastigheid	Voetrot in de winter	Rooddraad
Eurodiamond	8.3	8.0	8.4	8.4	7.1
Bargita	8.1	8.2	8.1	7.6	7.1
Bareuro	7.9	8.1	8.4	7.8	7.0
Columbine	8.0	7.8	8.4	7.7	7.3
Barmarga	7.9	8.5	8.1	7.7	7.3
Vesuvius	8.0	8.1	8.2	8.0	7.1
Bizet 1	7.9	8.0	8.3	8.4	7.3
Hugo 1	7.9	8.0	8.3	8.4	7.4
Berlioz 1	7.9	8.0	8.2	8.1	7.4
Venice	7.9	8.3	8.0	8.2	7.6
Cleopatra	7.9	8.0	8.2	8.1	7.5
Dickens 1	7.9	8.1	8.0	8.2	7.4
Bardoria	7.7	8.2	8.2	7.8	7.5
Barfriso	7.6	8.4	8.1	8.2	7.7
Vitellius	7.7	8.4	8.0	8.0	7.4
Conrad 1	7.6	8.1	8.0	7.9	7.3
Milan	7.8	8.1	8.1	7.2	7.2
Action	7.7	8.2	8.2	8.2	7.4
Lugano	7.6	8.1	8.0	8.1	7.6
Ballet	7.5	8.3	8.0	8.3	7.2
Gallius	7.5	8.0	7.9	8.0	7.4
Melbourne	7.5	8.3	7.6	7.8	7.4
Quintus	7.4	8.1	8.0	8.3	7.8
Greenway	7.5	8.2	7.7	7.2	6.8
Doremi	7.3	8.4	7.4	7.1	7.5

Tabel 4.3.2 Veldbeemdgras (Sport)

Rasnaam	Bespelings- tolerantie	Herstellings- vermogen	Standvastig- heid	Resistentie tegen		
				Bladvlekken ziekte	Oranje strepen- roest	Bruine vlekken- roest
Harmonie	8.1	7.6	7.9	8.1	6.8	6.8
Liegnitz	8.0	7.6	8.0	7.9	6.5	6.3
Limousine	7.9	7.8	8.0	8.2	6.7	6.5
Joker	8.0	7.9	7.5	8.1	7.5	7.6
Bariris	7.8	8.0	8.0	8.2	7.4	6.9
Greenplay	7.9	7.9	7.8	8.4	7.1	6.7
Barhelene	7.8	7.7	7.7	8.0	7.1	6.6
Kaitos	7.7	7.9	7.7	8.1	7.1	5.7
Julia	7.6	8.0	7.7	8.3	7.2	6.8
Mozart 1	7.6	8.1	7.5	7.3	8.1	8.2
Cocktail	7.6	8.0	7.4	7.3	8.1	8.2
Yvette	7.6	7.6	7.5	8.0	7.9	8.3
Gaudi 1	7.8	7.9	7.8	8.1	6.7	6.3
Larissa	7.8	7.7	7.4	8.0	7.4	6.6
Julius	7.6	7.9	7.7	8.1	6.8	6.4
Markus	7.4	7.7	7.6	8.2	7.7	8.4
Orfeo	7.2	8.3	7.8	8.5	6.6	7.9
Broadway	7.0	8.1	7.4	7.5	7.6	7.5
Miracle	6.9	8.0	7.1	6.5	8.3	7.9
Nieuwe rassen						
Barghini	8.0	7.9	8.1	7.9	7.9	8.5

4.4 | Grasrassen voor Gazon

Tabel 4.4.1 Engels raaigras (Gazon)

Rasnaam	Stand- vastigheid	Zode- dichtheid	Resistentie tegen					Verkleuring		Blad- kleur*
			Voetrot in de winter	Rood- draad	Fijnheid van blad	Traagheid van groei	Maai- beeld	In de winter	Bij droogte	
Bargold	8.4	8.5	7.6	7.1	8.5	8.0	8.4	6.7	6.8	m
Dylan	8.4	8.1	7.5	7.6	8.2	8.0	8.3	7.4	7.3	m
Duparc	8.3	8.3	7.5	7.6	8.2	7.9	8.0	7.3	7.3	l
Clementine	8.4	8.4	7.0	7.0	8.3	8.2	8.5	6.6	6.6	l
Vesuvius	8.5	8.2	8.0	7.1	8.2	7.8	8.1	6.6	7.0	m
Altesse	8.3	8.2	8.3	7.5	8.2	7.5	7.9	6.9	7.1	m
Barorlando	8.2	8.0	7.7	7.2	7.9	7.7	8.3	7.2	7.4	d
Shorty	8.5	8.1	8.0	7.4	7.8	7.6	7.2	6.6	6.4	l
Madrid	8.3	8.0	7.6	7.1	8.1	7.9	7.5	6.8	6.2	d
Venice	8.3	7.9	8.2	7.6	8.1	7.5	7.6	6.6	6.8	l
Bareuro	8.4	7.9	7.8	7.0	7.9	7.5	8.0	6.6	6.7	zl
Dickens 1	8.3	7.8	8.2	7.4	8.0	7.4	6.9	7.2	6.4	m
Melbourne	8.4	7.9	7.8	7.4	7.8	7.3	8.0	6.5	7.0	l
Bizet 1	8.3	7.5	8.4	7.3	7.6	7.3	7.1	7.1	7.0	m
Conrad 1	8.4	7.6	7.9	7.3	7.7	7.3	6.5	7.1	6.7	m
Doremi	8.3	7.5	7.1	7.5	7.3	7.0	7.9	6.8	6.9	l
Aiken	8.4	8.2	6.7	7.2	8.2	7.8	8.0	7.2	7.3	m
Barvites	8.4	8.3	7.7	7.1	8.3	8.0	6.9	6.5	6.4	l
Milan	8.5	8.0	7.2	7.2	7.9	7.6	8.1	7.2	6.5	m
Greenway	8.3	7.9	7.2	6.8	8.0	7.5	7.4	6.8	6.7	d
Gallius	8.0	7.5	8.0	7.4	7.5	7.6	7.9	7.2	7.4	zd
Jessica	8.4	8.0	7.8	6.5	7.9	7.4	6.9	5.6	6.2	m
Nikolin	8.1	7.7	8.3	7.4	7.5	7.1	6.5	7.0	6.7	l
Quintus	8.1	7.2	8.3	7.8	7.1	7.0	7.8	6.1	6.3	m
Lugano	8.4	7.2	8.1	7.6	7.0	6.6	6.6	6.7	6.3	l

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

Tabel 4.4.2 Veldbeemdgras (Gazon)

			Resistentie tegen					
Rasnaam	Stand- vastig- heid	Zode- dichtheid	Blad- vlekken- ziekte	Oranje strepen- roest	Bruine vlekken- roest	Fijnheid van blad	Verkleuring in de winter	Blad- kleur*
Joker	8.3	8.5	8.1	7.5	7.6	8.2	6.7	m
Cocktail	8.4	8.3	7.3	8.1	8.2	8.1	6.5	l
Mozart 1	8.3	8.4	7.3	8.1	8.2	8.1	6.8	l
Parsifal	7.9	8.1	8.2	8.0	8.3	7.7	7.8	zd
Yvette	8.4	8.2	8.0	7.9	8.3	7.5	6.1	m
Limousine	8.2	8.2	8.2	6.7	6.5	7.8	6.9	m
Barhelene	8.1	8.2	8.0	7.1	6.6	7.6	6.9	m
Liegnitz	8.1	8.3	7.9	6.5	6.3	7.7	6.8	m
Markus	8.3	7.8	8.2	7.7	8.4	7.0	6.3	m
Harmonie	7.7	8.2	8.1	6.8	6.8	7.8	6.8	m
Julius	7.9	8.0	8.1	6.8	6.4	7.4	6.5	m
Miracle	7.8	7.6	6.5	8.3	7.9	6.6	6.8	d
Castor	8.5	8.4	6.4	8.5	8.4	7.6	6.6	zl
Larissa	8.2	8.5	8.0	7.4	6.6	8.2	6.9	m
Ravel 1	8.3	8.5	7.2	8.4	8.4	8.3	5.7	m
Greensport	7.9	7.5	8.0	6.7	7.9	7.1	7.0	m
Broadway	8.0	7.6	7.5	7.6	7.5	6.6	6.8	m
Conni	7.8	7.5	7.7	6.7	8.1	7.0	6.9	m
Nieuwe rassen								
Barghini	8.3	7.6	7.9	7.9	8.5	6.6	6.8	m

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

Tabel 4.4.3 Gewoon roodzwenkgras (Gazon)

Rasnaam	Stand- vastig- heid	Zode- dichtheid	Resistentie tegen		Verkleuring		Blad- kleur*
			Voetrot in de winter	Rood- draad	In de winter	Bij droogte	
Barswing	8.3	8.3	7.2	8.5	7.1	6.2	m
Greensleeves	8.5	8.0	8.0	6.7	7.4	6.8	m
Barlineus	8.3	8.5	7.3	7.8	6.2	6.0	l
Blenheim	8.2	8.2	8.0	7.0	6.9	6.8	m
Rosetti 1	8.4	8.2	7.7	7.1	6.7	5.2	zl
Troville	8.2	7.9	7.4	7.7	7.7	5.9	m
Bargreen	8.3	8.1	7.1	7.8	6.8	6.3	l
Dorianna	8.0	8.1	8.0	7.5	7.3	6.3	m
Ursula	7.9	8.0	7.4	7.8	7.7	6.5	l
Maritza	8.3	8.0	7.2	6.9	6.1	6.2	m
Greenscoop	8.1	7.9	6.9	7.2	7.1	6.1	m
Trophy	8.0	7.5	7.4	7.2	7.2	7.0	m
Raisa	7.8	8.1	7.6	7.1	6.1	5.4	m

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

Tabel 4.4.4 Roodzwenkgras met fijne uitlopers (Gazon)

			Resistentie tegen		Verkleuring		
Rasnaam	Stand- vastig- heid	Zode- dichtheid	Voetrot in de winter	Rood- draad	In de winter	Bij droogte	Blad- kleur*
Barcrown	8.1	8.4	5.9	8.5	7.2	6.8	m
Cezanne	8.1	8.3	7.0	7.8	7.2	7.3	m
Corsaire	8.2	8.2	5.8	8.1	7.3	7.3	l
Barmalia	8.1	8.3	6.4	8.1	7.4	6.2	zl
Amarone	8.0	8.2	7.3	7.8	7.4	7.1	m
Barpearl	8.0	8.2	6.5	8.3	7.4	7.0	m
Corrida	8.1	7.7	8.5	7.2	7.6	6.5	d
Paganini 1	8.2	7.9	7.5	7.0	7.3	6.7	m
Valdora	8.1	8.2	6.3	7.5	7.2	7.2	m
Finesto	8.0	8.2	6.7	7.2	7.0	7.0	l
Carousel	8.1	7.7	7.7	6.8	7.0	6.8	m
Smirna	7.8	7.7	7.2	6.7	6.8	7.0	m
Nieuwe rassen							
Beudin	8.2	8.3	6.8	7.1	7.2	7.8	l
Borluna	8.2	7.8	7.5	7.4	7.3	8.0	d

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

Tabel 4.4.5 Roodzwenkgras met forse uitlopers (Gazon)

			Resistentie tegen		Verkleuring		
Rasnaam	Stand- vastig- heid	Zode- dichtheid	Voetrot in de winter	Rood- draad	In de winter	Bij droogte	Blad- kleur*
Rossinante	7.6	7.4	7.2	6.2	7.1	6.6	m
Heidrun	7.7	7.1	7.6	6.1	6.9	6.5	m
Jasperina	7.4	7.0	7.2	6.5	6.9	6.5	zd
Magitte	7.3	7.1	7.5	6.4	5.9	6.5	d
Corail	7.2	6.9	7.6	6.2	6.5	6.7	l
Chopin	7.0	7.1	7.4	5.3	6.2	7.1	m
Nieuwe rassen							
Mellori	7.4	7.2	7.9	6.1	6.5	6.5	d

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

Tabel 4.4.6 Hardzwenkgras (Gazon)

			Resistentie tegen		Verkleuring		
Rasnaam	Stand- vastig- heid	Zode- dichtheid	Voetrot in de winter	Rood- draad	In de winter	Bij droogte	Blad- kleur*
Crystal	8.2	8.2	8.3	7.9	7.4	5.2	zd
Bardur	8.3	8.2	6.6	8.1	6.8	7.2	m
Melrose	8.4	8.1	7.2	7.8	6.6	6.9	d
Mentor	8.2	8.1	6.8	7.9	6.8	6.9	m
Manetto	8.0	8.1	8.5	7.6	7.1	5.1	zd
Cantona	7.9	8.0	6.8	7.5	6.8	6.8	d

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

Tabel 4.4.7 Gewoon schapegras (Gazon)

			Resistentie tegen		Verkleuring		
Rasnaam	Stand- vastig- heid	Zode- dichtheid	Voetrot in de winter	Rood- draad	In de winter	Bij droogte	Blad- kleur*
Quatro	8.5	8.5	7.8	8.5	7.9	6.5	zd
Dumas 1	8.2	8.0	6.8	8.2	6.7	7.1	d

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

Tabel 4.4.8 Gewoon struisgras (Gazon)

			Resistentie tegen		Verkleuring		
Rasnaam	Stand- vastig- heid	Zode- dichtheid	Voetrot in de winter	Fijnheid van blad	In de winter	Bij droogte	Blad- kleur*
Bardot	8.4	8.5	7.8	8.5	6.5	6.7	m
Jorvik	8.2	8.3	8.2	8.5	7.1	6.6	d
Arletta	8.4	8.3	7.6	8.4	7.4	6.2	l
Grasslands Egmont	8.5	8.3	7.3	8.3	7.7	5.5	m
Egmontwo	8.5	8.4	7.0	8.4	7.4	5.9	l
Greenspeed	8.5	8.4	6.7	8.4	7.7	6.0	l

* Zeer lichtgroen (zl), lichtgroen (l), middengroen (m), donkergroen (d) en zeer donkergroen (zd)

5. Kwekers en vertegenwoordigers Grasgidsrassen

Tabel 5.1 Overzicht van de Grasgidsrassen van Engels raaigras en Veldbeemdgras en de Nederlandse vertegenwoordigers

	Engels raaigras	Sport	Gazon	Veldbeemdgras	Sport	Gazon
Barenbrug Holland BV	Altesse		x	Barghini	x	x
	Bardoria	x		Barhelene	x	x
	Bareuro	x	x	Bariris	x	
	Barfriso	x				
	Bargita	x				
	Bargold		x			
	Barmarga	x				
	Barorlando		x			
	Barvites		x			
DLF/Innoseeds BV	Action	x		Broadway	x	x
	Aiken		x	Castor		x
	Ballet	x		Conni		x
	Berlioz 1	x		Gaudi 1	x	
	Bizet 1	x	x	Greenplay	x	
	Clementine		x	Greensport		x
	Cleopatra	x		Harmonie	x	x
	Columbine	x		Julia	x	
	Conrad 1	x	x	Julius	x	x
	Dickens 1	x	x	Kaitos	x	
	Duparc		x	Limousine	x	x
	Dylan		x	Miracle	x	x
	Greenway	x	x	Mozart 1	x	x
	Hugo 1	x		Ravel 1		x
	Jessica		x			
	Nikolin		x			

Tabel 5.2 Overzicht van de Grasgidsrassen van Engels raaigras en Veldbeemdgras en de Nederlandse vertegenwoordigers

	Engels raaigras	Sport	Gazon	Veldbeemdgras	Sport	Gazon
Euro Grass BV	Eurodiamond	x		Joker	x	x
	Gallius	x	x	Liegnitz	x	x
	Quintus	x	x	Limousine	x	x
	Shorty		x	Markus	x	x
	Vesuvius	x	x	Orfeo	x	
	Vitellius	x		Parsifal		x
Limagrain Nederland BV	Berlioz 1	x		Cocktail	x	x
	Doremi	x	x	Larissa	x	x
	Lugano	x	x	Miracle	x	x
	Madrid		x	Yvette	x	x
	Melbourne	x	x			
	Milan	x	x			
	Venice	x	x			

Tabel 5.3 Overzicht van de Grasgidsrassen van Gewoon roodzwenkgras, Roodzwenkgras met fijne uitlopers en Roodzwenkgras met forse uitlopers en de Nederlandse vertegenwoordigers

	Gewoon Roodzwenkgras	Gazon	Roodzwenkgras met fijne uitlopers	Gazon	Roodzwenkgras met forse uitlopers	Gazon
Barenbrug Holland BV	Bargreen	x	Barcrown	x		
	Barlineus	x	Barmalia	x		
	Barswing	x	Barpearl	x		
DLF/Innoseeds BV	Greenscoop	x	Amarone	x	Chopin	x
	Greensleeves	x	Beudin	x	Corail	x
	Rosetti 1	x	Cezanne	x	Rossinante	x
	Trophy	x	Paganini 1	x		
	Troville	x	Smirna	x		
			Valdora	x		
Euro Grass BV	Dorianna	x	Finesto	x	Jasperina	x
	Raisa	x			Magitte	x
	Ursula	x			Mellori	x
Limagrain Nederland BV	Blenheim	x	Carousel	x	Corail	x
	Maritza	x	Corrida	x	Heidrun	x
	Trophy	x	Corsaire	x		
			Smirna	x		
Vandijke Semo			Borluna	x		

Tabel 5.4 Overzicht van de Grasgidsrassen van Hardzwenkgras en Gewoon schapegras en de Nederlandse vertegenwoordigers

	Hardzwenkgras	Gazon	Gewoon schapegras	Gazon
Barenbrug Holland BV	Bardur	x		
DLF/Innoseeds BV	Cantona	x	Quatro	x
	Manetto	x	Dumas 1	x
Euro Grass BV	Mentor	x		
Limagrain Nederland BV	Crystal	x		
	Melrose	x		

Tabel 5.5 Overzicht van de Grasgidsrassen van Gewoon struisgras en de Nederlandse vertegenwoordigers

	Gewoon struisgras	Gazon
Barenbrug Holland BV	Bardot	x
DLF/Innoseeds BV	Egmontwo	x
	Grasslands Egmont	x
	Greenspeed	x
	Jorvik	x
Limagrain Nederland BV	Arletta	x

Contactgegevens vertegenwoordigers**Barenbrug Holland BV**

Postbus 1338
6501 BH Nijmegen
tel: 024-3488100
fax: 024-3488115
e-mail: info@barenbrug.nl
www.barenbrug.nl

Euro Grass BV

Postbus 26
6590 AA Gennep
tel: 0485-550610
fax: 0485-515225
e-mail: info@eurograss.nl
www.eurograss.nl

DLF/Innoseeds BV

Postbus 1
4420 AA Kapelle
tel: 0113-347911
fax: 0113-330110
e-mail: info@innoseeds.nl
www.innoseeds.nl
www.topgreen.org

Limagrain Nederland BV

Postbus 1
4410 AA Rilland
tel: 0113-557100
fax: 0113-552237
e-mail: info@limagrain.nl
www.limagrain.nl

Vandijke Semo BV

Postbus 2
9679 ZG Scheemda
tel: 0597-591233
fax: 0597-593030
e-mail: info@vandijkeseemo.nl
www.vandijkeseemo.nl

Appendix

English commentary and translation of terms

Turfgrass guide

The Turfgrass Guide is an annual publication of Plantum

In the Turfgrass Guide the cultivars and mixes are classified for the following fields of use:

- Sports fields
- Lawns
- Recreation fields
- Road verges and dikes
- Golf greens

The Turfgrass Guide is based on the Dutch Turfgrass Cultivar Research. In this research the suitability of different cultivars is tested for various amenity uses. The research comes within the responsibility of Plantum.

In this research new cultivars are tested and are compared with cultivars which are already named in the Turfgrass Guide. A turfgrass cultivar is named in the Turfgrass Guide when it is proven by research that the quality of this new cultivar is equal, or better than the mean quality of the existing assortment, within the species.

An explanation of the turfgrass species and their suitability for the fields of amenity use is given in chapter 2. In chapter 3 a description of the grass seed mixtures for the fields of use is given. The lists with the named turfgrass cultivars for each field of use are stated in chapter 4. In the tables the turfgrass cultivars of the species are shown for particular uses. The cultivars that are shown below the double lining in the table will be removed from the list within three years. In some lists the latter part of the table (Nieuwe rassen) is reserved for cultivars that will be named in the next Turfgrass Guide.

In 2000 the quality guarantee 'Oranjebandmengsel' (Oranjeband mixture) is introduced. 'Oranjebandmengsel®' is a hallmark of the Dutch agents/breeders for grass seed mixtures. The hallmark is discussed in chapter 3.1.

In conclusion in chapter 5 a review is given of the Dutch agents/breeders of the named cultivars.

Translation of terms

The translation of the headings and terms used in the tables is in most cases already given in the text on previous pages. For tabel 2.1, a translation of the terms is given below:

Field of use

- 1 Sports fields
- 2 Lawns
- 3 Landscaping
- 4 Road verges and dikes
- 5 Golf greens

Characteristics

- 6 Kernel weight in mg
- 7 Speed of emergence
- 8 Tolerance to wear
- 9 Turf density
- 10 Short growth (high rating: slow growth)
- 11 Tolerance of short mowing
- 12 Tolerance to drought
- 13 Winter hardiness
- 14 Tolerance to shade

Grass species

- a Perennial ryegrass
- b Smooth-stalked meadow grass
- c Chewings fescue
- d Slender creeping red fescue
- e Strong creeping red fescue
- f Hard fescue
- g Sheep's fescue
- h Browntop
- i Creeping bent

In general, a high rating is given in case of a favourable development of the character (very good=9; very bad=2).

